

זיונות 2016: איזו הוציאנו מחזרים- דיינו?

כמה מעלות טובות למקום עלינו?

אלו הוציאנו ממזרים ולא עשה בהם שפטים, דינו.

אלו עשה בהם שפטים, ולא עשה באלהיהם, דינו.

אלו עשה באלהיהם, ולא הרג את בכוריהם, דינו.

אלו הרג את בכוריהם, ולא נתן לנו את ממונם, דינו.

אלו נתן לנו את ממונם, ולא קרע לנו את היס, דינו.

אלו קרע לנו את היס, ולא העבירונו בתוכו בחרבה, דינו.

אלו העבירונו בתוכו בחרבה, ולא שקע צרנו בתוכו, דינו.

אלו שקע צרנו בתוכו, ולא ספק צרכנו במדבר ארבעים שנה, דינו.

אלו ספק צרכנו במדבר ארבעים שנה, ולא האכילנו את המן, דינו.

אלו האכילנו את המן, ולא נתן לנו את השבת, דינו.

אלו נתן לנו את השבת, ולא קרבנו לפני הר סיני, דינו.

אלו קרבנו לפני הר סיני, ולא נתן לנו את התורה, דינו.

אלו נתן לנו את התורה, ולא הכניסנו לארץ ישראל, דינו.

אלו הכניסנו לארץ ישראל, ולא בנה לנו את בית הבחירה, דינו.

על אחת כמה וכמה, טובה כפולה ומכפלת למקום עלינו:

שהוציאנו ממזרים, ועשה בהם שפטים, ועשה באלהיהם, והרג את בכוריהם, ונתן לנו את ממונם, וקרע לנו את היס, והעבירונו בתוכו בחרבה, ושקע צרנו בתוכו, וספק צרכנו במדבר ארבעים שנה, והאכילנו את המן, ונתן לנו את השבת, וקרבנו לפני הר סיני, ונתן לנו את התורה, והכניסנו לארץ ישראל, ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עונותינו.

חלק א':

בהגדה של פסח שרנו מסביב לשולחן, ממש לא מזמן, את הפיוט הבא:

הפיוט "דיינו" בנוי מדרגות מדרגות של הודיה על כל שלב שהקב"ה העביר את עם ישראל, מיציאת מצרים ועד בניית המקדש. החוקרים מניחים שמקור הפיוט הוא עוד מימי בית המקדש השני, כיוון שהוא מסתיים בבניית "בית הבחירה". בסיומה של כל מדרגה, מופיעה המילה "דיינו" – היה לנו מספיק טוב אם היינו עוצרים כאן, אך הקב"ה עשה אתנו חסד ונתן לנו עוד שלב.

- מה בחר מחבר הפיוט להכניס? מתוך איזו תחושה הוא נכתב?
האם הוא משקף את ההיסטוריה כולה? (רמז: לא. אז מה כן?)
איזו תודעה מפתח בנו הפיוט הזה?

"...עכשיו אנו עומדים בארץ בתקופה של בניה ראשונית. אין אנו עוסקים אלא בצבירת זיפזיף וסיד ובהקמת שלדי בנין... מימי שבי בבל לא ידענו תפקיד בנין כזה. עוד אין לנו פנאי לחיים רוחניים עמוקים... אבל עוד נצפנו לנו ימים. עוד ישבו יהודים רבים בארץ ומכאובינו התרבותיים לא יתנו להם דמי... (ויהפכו) לבאים אחרינו למצוקת נפש גדולה... ככה נתחבט בימים הבאים בשאלות גורלנו התרבותי..."

ברל כצנלסון, הספד לח.ג. ביאליק, יולי 1934, "יחיד האומה", בחבלי אדם, עם עובד תש"ה, עמ' 215-214.

חלק ב':

בימיה הראשונים של הציונות היו חולמים וחלומות שונים עבור העם היהודי. במותו של אחד החולמים ואנשי העשייה האלה, ביאליק, עמד לספוד לו חולם אחר, ברל כצנלסון. כך הוא אומר:

ברל בוחר לציין שני שלבים בבניית הארץ, אחד בימיו ואחד לעתיד לבוא. מהם? איך את/ה מבינה את "גורלנו התרבותי"?

ברל מדבר על תקופה "בניה ראשונית". באיזה שלב אנחנו נמצאות ונמצאים היום? האם תוכלו לציין היום שלבים נוספים שהגענו אליהם בבניית הארץ?

כל הערסים יבואו// רועי חסן

אני מת על אלה
סוציאליסטים ששונאים קפיטליזם
בצורה מחצנת, נועלים סנדלי שרש
ולובשים חלצה קרועה, עוטים על עצמם
מראה של הומלסים, בלי לספר לאף אחד
על הירשה של הסבתא והנכסים של האבא
(שגם נראים כמו הומלסים)
ומבקרים בבוטות את תרבות השפע
כאלו היו נביאי תוכחה עם בטן מקרקרת.

אני מת על אלה
המאחלים לאחיהם הערבים
רמדאן כרים
וחותמים על עצומה למכירת חמץ
בפסח.

אני מת על אלה
שמתענגים על קריאת המואזין
ורואים את הטרנזיט של הברסלבאים
או החבדניקים בשכונות
כמו שליחי השטן על גלגלים.

אני מת על אלה
שקוראים למתנחלים משיחיים
הזויים על שהם מאמינים בארץ הזאת
מתקף צו אלהי
וזועקים את הכאב הפלסטיני
על שנשלו מהארץ הזאת

שֶׁהֵם מְאֲמִינִים שֶׁהִיא שְׁלֵהֶם
 מִתְקַף צוֹ אֱלֹהֵי
 (אֲנִי, בְּדִיּוּק אוֹתוֹ צוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אֱלֹהִים).

אֲנִי מֵת עַל אֱלֹהֵי
 דוֹר שְׁלִישִׁי לְשׁוֹדְדֵי הָאֲדָמוֹת בְּקִבּוּצִים
 שֶׁמְחַרְיִמִּים אֶת הַהֲתַנַּחֲלִיּוֹת
 כִּי שֵׁד אֲדָמוֹת וְכִבוּשׁ

חלק ג':

רועי חסן בשיר "כל הערסים יבואו", שהתפרסם בעיתון "הארץ" ב-30.6.2015, כועס על קבוצת יהודים שרואה את המטרה הבאה של הציונות ב"שלום".

איך אתם מבינים את הקושי אותו מעלה רועי חסן בשיר? האם זהו אתגר שנכנס תחת הקטגוריה של ברל כצנלסון "שאלות גורלנו התרבותי"? האם רועי חסן היה מגדיר אותו כך?

מְלַקְקִים שְׁפָתִים עִם כָּל נִגּוּב	(אֲנִי חוֹלֵם יוֹם אֶהְדָּה)
מִמְלַמְלִים דֵּי לְכִבוּשׁ וְחוֹלְמִים	שֶׁתְּהִיָּה לִי הַפְּרִיבִילִיָּה
שְׁתִּי מְדִינוֹת לְשָׁנֵי עֲמִים	לְהַחְרִים אֲרֻעֵי תְּרֻבוֹת בְּקִבּוּצִים
כִּי וְאֵלֵה	כְּאֶקֶט פּוֹלִיטִי, בִּינְתִים
(הֵם מְלֵהֲטִים בְּעֶרְבִית)	מִסְתַּפֵּק בְּלִגְבוֹת מֶהֶם תַּעֲרִיף
כִּבוּשׁ כִּבוּשׁ	שֶׁבֶת פְּלוֹט חָג בִּימֵי חַל).

(אוּ נִכְבָּה נִכְבָּה)

לְצַדָּם אֲבָל לֹא אֲתָם,

בְּכָל זֹאת, עֲרָבִים.

חֵבֶר עֲרָבִי אֵמַר לִי עֲלִיהֶם פְּעַם — אֱלֹהֵי
 בְּחַיִּים
 לֹא יַעֲשׂוּ שְׁלוֹם,
 כִּי אִם יִהְיֶה שְׁלוֹם
 כָּל הָעֲרָסִים יְבֹאוּ.

אֲנִי מֵת עַל אֱלֹהֵי
 יְהוּדִים רְגִישִׁים שֶׁמְפַגְּנִים נֶגֶד הַכִּבוּשׁ

וְחוֹזְרִים לְבֵית

הָעֲרָבִי שֶׁלָּהֶם בְּיָפוֹ

שֶׁהֵם קוֹרְאִים לָהּ יָאֵפֵא

בְּעֵינַיִם נוֹגוֹת שֶׁל שְׁתַּפּוֹת

גוֹרֵל, עַל צִלְחַת חוּמוֹס

אֲצֵל אֲבוֹ מִשְׁהוֹ

חלק ד':

בשנת 2009 כותבת ד"ר עינת ווילף מאמר על אתגר הריבונות של מדינת ישראל. היא מציינת במאמרה מספר אתגרים לציונות בימינו, המתומצתים בקטע הבא (אתם מוזמנים לקרוא את המאמר המלא באוגדן):

עם חוקמי הארצו - אתגרי הציונות האמה ה-21 / ד"ר עינת וויזל [תקציר]

יולי 1, 2009

הקמת התשתית לריבונות היהודית היא הצלחה מסחררת ולמעשה כמעט שהושלמה... לא נותרו ביצות לייבש, הארץ הולבשה שלמת בטון ומלט, צה"ל הוא מהצבאות המתקדמים בעולם, יישובים מנקדים את מפת הארץ מצפון ועד דרום והקהילה הגדולה ביותר של יהודים בעולם היא מדינת ישראל... הקמת התשתית לריבונות העם היהודי בארץ ישראל אינה מהווה את קץ משימות הציונות - היא מסמנת את תחילתו של שלב המהות....

השלמת המהפך התודעתי דורש את חידוש היהדות ומוסדותיה כך שיתאימו לחיים של עם יהודי ריבון. ... יצירת סינתזה ציונית ייחודית מחייב חידוש רעיוני מעמיק בתוך העולם היהודי וניכוס מחדש של היהדות על-ידי כלל היהודים אזרחי המדינה, ואף על-ידי אלה שאינם יהודים, לא רק כפולקלור לחגים, אלא כמעין נובע של רעיונות שאפשר לינוק מהם ולבסס עליהם מדינה מודרנית שערכיה מתאימים לערכים של אנשים המבקשים לחיות במאה ה-21 וליהנות מקדמתה. לשם כך, יש לשים קץ לעצלנות המחשבתית של אלה המעדיפים להשאיר את היהדות לפעילותם של קבלני משנה הסגורים בגטו של פסקי הלכה בנושאי כשרות ושמירת שבת. היהדות היא כחומר ביד היוצר בידי היהודים ובידי הוגי דעות אמיצים והיא יכולה להוות מדריך להתחדשות ריבונית מלאה של העם היהודי... המהפכה הציונית מחייבת שבגבולות הריבונות היהודית לא יוכל יהודי להוציא עצמו מן הכלל הריבוני ולהימלט מאחריות לציבור בשם היהדות.

...במשך אלפיים התפתחה היהדות ותורת המוסר היהודית בתנאים בהם יהודים לא נדרשו להתמודד עם הפעלת כוח מצידם, מה שבהכרח הפך את השאלות המוסריות לפשוטות יותר. ... עם הקמת מדינת ישראל, ויתר העולם היהודי על שאלת ההתמודדות עם הפעלת הכוח ובכך הפך את צה"ל, בג"ץ הכנסת וממשל ישראל לפוסקי ההלכה היחידים בכל הנוגע לשאלות של הפעלת כוח ומוסר בתנאים של ריבונות לעם היהודי. ניכר כי העולם היהודי "הדתי" העדיף להדיר רגליו משאלות ריבונות, כוח ומוסר ולהתמקד בשאלות הלכתיות של כשרות המטבחים בצה"ל וזכותנו על הארץ. יש גם מי שהפכו את הבריחה הזו מההתמודדות לאידיאולוגיה, מעדיפים את הגלותיות היהודית שבה אין שאלות מוסריות קשות, על-פני ההכרה שריבונות יהודית בהכרח "מלכלכת" את הניקיון

המוסרי של העם היהודי. במדינתו של העם היהודי יש ליצור תורת מוסר היונקת מן היהדות, אך אינה נרתעת מן ההתמודדות שיש לעם החולש על מקורות כוח אדירים.

השלמת המעבר לחיים ריבוניים דורשת גם התייחסות מעמיקה ורצינית לחוק במדינת ישראל הן מצד מוסדות האכיפה והן מצד האזרחים. מדינת ישראל ידועה כמדינה שיש חוקים רבים ואכיפה מועטה. ... גם אזרחי המדינה נדרשים לשינוי תודעתי שבו חתירה תחת חוקי המדינה אינה דבר להתפאר בו, דוגמא לתושייה וחוסר "פראיירות" אלא פגיעה בהם עצמם.

המעבר לחיים ריבוניים מחייב שינוי בערכים המיוחסים לעיסוקים ציבוריים. הקהילה היהודית הלא-ריבונית העריכה במיוחד את הלמדנות כאבן יסוד המבטיחה את המשכיות החיים היהודים מדור לדור, הציונות שנדרשה להקמת התשתית לריבונות העניקה ערך גבוה במיוחד למתיישבים ולוחמים. מדינה המחויבת לשינוי תודעתי הנגזר ממעבר לחיים ריבוניים נדרשת להעמיד את החיים הפוליטיים בראש סולם הערכים ולא בתחתיתו. ... תפקידם של אזרחים במדינה ריבונית היא לקבל אחריות על חייהם כאזרחים ולדרוש אחריות זו ממנהיגיהם.

...השלמת המהפך התודעתי הציוני ידרוש התמודדות מלאה עם האתגר הרעיוני שבקיומם של לא ציונים בתוך גבולות מדינת ישראל...נשאלת השאלה האם אפשר [שהם] יכולים למצוא את מקומם, לא רק אזרחית אלא גם אידיאולוגית, במדינה שכל מטרתה יישום ריבונות יהודית? ...מדינת ישראל מחויבת לשוויון זכויות מלא בין כל אזרחיה, אך היא גם קמה למטרה ייחודית ובכך ייעודה. ...הציונות אינה יכולה להמשיך להתעלם מהאתגר שבמימוש הייעוד לשמו קמה מדינת ישראל יחד עם התמודדות אמיתית עם קיומם השווה של מי שאינם מאמינים בייעוד זה.

ייחודה של מדינת ישראל הוא בריבונות היהודית וייעודה הוא במתן תוכן מתחדש לריבונות זו, תוך יניקה מההיסטוריה, התרבות והטקסטים היהודים לכדי יצירה מקורית. מדינת ישראל אינה נמדדת אך ורק בכך שהיהודים בה מהווים רוב. ייעודה וייחודה בכך שכל מהותה, מערכותיה ותרבותה יונקים מכך שהיא המדינה הריבונית היחידה של העם היהודי. הגיע העת לעבור מן התשתית - אנשים ואדמה - אל המהות. זהו האתגר הציוני הבא.

• מהם נקודות ההנחה של ד"ר עינת וילף? כלומר, מה היא חושבת שכבר יש לנו, כך שאנחנו יכולים להתקדם לשלבים הבאים? האם אתם/ן מסכימים/ות עם אותן נקודות הנחה?

- האם אתן מסכימות ומסכימים עם אתגרי הריבונות שעינת וילף מפרטת?
- השלב השני שברל כצנלסון מציין בטקסט הקודם הוא שאיפה לעתיד. האם לדעתכם/ן ד"ר עינת וילף מצליחה לפרוט בצורה טובה את "שאלות גורלנו התרבותי" שברל מאמין שעוד יבואו? האם דבריה יכולים לכלול את רועי חסן כמו שהוא מביע את עצמו ב- "כל הערסים יבואו"?

משימה לסיום:

נסו לחבר המשך לפיוט "דיינו" על בניית הארץ. אילו שלבים תבחרו להכניס? על אילו שלבים בבניית הארץ אנחנו מסוגלות ומסוגלים לומר "תודה, היינו מסתפקים בזה.?"

איזה אתגר אתם צופים. ות לצאצאיכם כאן בארץ הזו בעוד 82 שנים? על אילו אתגרים אתן ואתם צופים וצופות שנתגבר עד אז? באילו אתגרים הייתם רוצות ורוצים שצאצאיכם/ן יעסקו?